

ріод часу використовувати всі його ресурси та активи настільки ефективно і продуктивно, що воно буде більш прибутковим, ніж його конкуренти, займати стабільне місце на ринку та його послуги будуть користуватися постійним попитом на міжнародному ринку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дяченко Т.О. Визначення конкурентоспроможності автотранспортних підприємств та стратегії її підвищення [Текст]: автореф. дис.... канд. екон. наук: 08.07.04 / Дяченко Тетяна Олександрівна; Національний авіаційний університеті Міністерства освіти і науки України. – К., 2002. – 22 с.
2. Івасишина Н.В. Підвищення ефективності міжнародних автомобільних перевезень вантажів [Текст]: автореф. дис.... канд. екон. наук: 08.06.01 / Івасишина Наталія Володимирівна; Національний транспортний університет. – К., 2002. – 21 с.
3. Пономаренко В.С., Піддубна Л.І. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства [Текст]: Підручник. – Х.: ВД «НЖЕК», 2008. – 328 с.
4. Сафонова Н.А. Организационно-экономические методы повышения конкурентоспособности автотранспортного предприятия [Текст]: автореф. дис.... канд. экон. наук: 08.00.05 / Сафонова Наталья Александровна; Санкт-Петербургский государственный университет водных коммуникаций. – СПб., 2000. – 18 с.
5. Сіваченко І.Ю. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства (організації) [Текст]: Навч. посібник / За ред. І.Ю. Сіваченка. – Київ: ЦНЛ, 2003. – 186 с.
6. Черноус О.І. Забезпечення стійкого функціонування автотранспортної системи регіону [Текст]: автореф. дис.... канд. екон. наук: 08.00.05 / Черноус Оксана Ігорівна; Інститут економіко-правових досліджень Національної академії наук України. – Донецьк, 2009. – 25 с.
7. Цанев І.А. Организационно-экономические аспекты обеспечения минимизации рисков при международных автоперевозках внешнеторговых грузов [Текст]: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.14 / Цанев Иван Александрович. – М.: РГВ, 2006. – 31 с.
8. Круглий стіл «Стратегічні напрями розвитку транспортної галузі України у післякризовий період» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/601/>.

УДК 65.016:679

Коновал В.В.

*здобувач кафедри економіки підприємства та підприємництва
Хмельницького національного університету*

ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті досліджено сучасні виклики нагальних потреб економіки України щодо оцінювання потенціалу розвитку підприємств легкої промисловості, висвітлено та проаналізовано обсяги реалізації продукції підприємств легкої промисловості України.

Ключові слова: оцінка, потенціал, розвиток, легка промисловість, обсяги реалізованої продукції.

Коновал В.В. ОЦЕНКА ПОТЕНЦИАЛА РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В статье изучены современные вызовы насущных потребностей экономики Украины относительно оценки потенциала развития предприятий легкой промышленности, освещены и проанализированы объемы реализации продукции предприятий легкой промышленности Украины.

Ключевые слова: оценка, потенциал, развитие, легкая промышленность, объемы продаж.

Konowal V.V. ASSESSMENT OF THE DEVELOPMENT POTENTIAL OF ENTERPRISES OF LIGHT INDUSTRY

The article explored the modern challenges of the urgent needs of the economy of Ukraine regarding the assessment of the development potential of enterprises of light industry, highlights and analyzes sales volumes of light industry enterprises of Ukraine.

Keywords: evaluation, potential, development, light industry, volumes of sales.

Постановка проблеми. У ринкових умовах господарювання змістилися наголоси з вирішення поточних організаційно-виробничих завдань на формування та досягнення довгострокових цілей розвитку підприємств. Вирішення часткових завдань організації виробництва продукції підприємств легкої промисловості, упровадження нових технологій, оновлення асортименту продукції, оптимізації використання виробничих ресурсів на певний час могло забезпечити зниження витрат виробництва, однак не гарантувало ефективності функціонування підприємств на тривалому проміжку часу, що істотно стала залежати від конкурентного статусу підприємств, системності врахування і швидкості реагування на зміну зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на рівень останнього, зокрема соціальних та екологічних, кон'юнктури ринку, логістичної мережі, комплексу маркетингу, інноваційних наукових досліджень і конструкторських розробок тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми сутності та складу потенціалу підприємства, його

структуризації та формування, конкурентоспроможності потенціалу, її оцінки та стратегічного аналізу, висвітлені у працях зарубіжних вчених-економістів: І. Ансоффа, Б. Карлоффа, Дж. Б. Куїна, А. Мескона, М. Хедоурі, Ф. Альберта, А. А. Томпсона, А. Дж. Стрікланда, Д. Хасбі, А. Чандлера та інших. А також серед російських вчених присвячені праці питанням визначення суті потенціалу підприємства, його розвитку та оцінки О.І. Анчишкіна, М.І. Баканова, Т.Б. Берднікової, А.В. Винокурова, Е.П. Горбунова, Б.І. Майданчика, В.Д. Маркова, Б.М. Мочалова, А.І. Ноткіна, Р.С. Сайфуліна, Е.Б. Фігурнова, А.Д. Шеремета та українських вчених: О.В. Ареф'євої, В.М. Гавви, Л.С. Довгань, Н.С. Краснокутської, В.Д. Немцова, О.С. Федоніна, І.М. Репіної, С.В. Оборської, З.Є. Шершньової та інших.

Наразі сучасні виклики нагальних потреб економіки України щодо оцінювання потенціалу розвитку підприємств легкої промисловості залишаються недостатньо опрацьованими попри прискіпливу увагу до цієї проблеми ряду науковців: О. Балацького,

А. Воронкової, І. Джаїна, Ю. Дорошенка, Я. Качмарика, Є. Крикавського, В. Мікловди, О. Олексюка, Й. Петровича, С. Пирожкова, М. Пітюлича, Є. Попова, Є. Лапіна, І. Рєпіної, О. Федоніна, Р. Фещура та інших. Зокрема, дискусійним залишається саме поняття потенціалу соціально-економічного розвитку підприємств, через що численні методики його оцінювання не знайшли належного практичного застосування.

Формування цілей статті. Метою даної статті є дослідження обсягів реалізації продукції підприємств легкої промисловості, а також аналіз динаміки темпів зростання (спаду) обсягів реалізації продукції підприємств легкої промисловості в Україні за 2008–2012 рр.

Виклад основного матеріалу. Щоб оцінити потенціал соціально-економічного розвитку як сукупності незадіяних на певний момент часу ресурсів та можливостей суб'єктів господарювання, необхідно дослідити сутність і напрями соціально-економічного розвитку підприємств легкої промисловості за змін зовнішнього і внутрішнього середовища. Актуальним і важливим є завдання створення концепції оцінювання потенціалу розвитку підприємств для визначення доцільності та результативності змін, які впроваджуються в межах трансформації підприємств. Потенціал у прямому розумінні цього слова характеризує можливості підприємства, які в конкретних умовах довкілля і внутрішнього середовища можуть проявитися у визначеному напрямі з певною ефективністю за певний час. Напрямок розкриття потенціалу підприємств легкої промисловості впливає з поставленої перед ними мети, оскільки вид діяльності можна вважати відносно сталою характеристикою.

Щодо процесу розвитку підприємств, то його слід відрізняти від процесу зростання. Економічне зростання будемо тлумачити як процес розширення масштабів виробництва без зміни (поліпшення) показників його ефективності. У той же час розвиток підприємств безпосередньо пов'язаний із підвищенням ефективності їх виробничо-господарської діяльності, а також із досягненням планових рівнів індикаторів, з допомогою яких відображають економічні та соціальні цілі підприємств. До числа таких цільових показників повинні входити не лише економічні показники (прибутковість, рентабельність тощо), а й показники задоволення потреб та очікувань споживачів, поліпшення бізнес-процесу, удосконалення системи корпоративного управління, мотивування персоналу підприємства, задоволення потреб та інтересів акціонерів, підвищення якості життя населення регіону.

Оскільки потенціал окремо без визначення мети його використання існувати не може, розглянемо фрагмент «дерева цілей» діяльності підприємства. Так, для забезпечення нарощування потенціалу підприємства як цілі найвищого рівня доречно, наприклад, по-перше, підвищити фінансовий потенціал підприємства, по-друге, посилити конкурентні позиції підприємства. В свою чергу, досягнення мети нижчого рівня можливо за рахунок поліпшення фінансового стану – показників прибутковості, ділової активності, ліквідності; за рахунок підвищення конкурентоспроможності послуг, які надаються, частки ринку – завдяки збільшенню обсягу надання послуг, освоєння нових ринків розподілу послуг та ін. Тобто досягнення підприємством цілі зумовлює постановку та розв'язання конкретних завдань щодо оптимального сполучення його внутрішніх ресурсів (фінансових, трудових, організаційних, технічних, техноло-

гічних, інформаційних тощо), врахування сфери їх виникнення та застосування.

Ресурси, що використовуються, перетворюються у певний результат, змінюючись та набуваючи нових якісних і кількісних характеристик. В зв'язку з цим, слід враховувати здатність підприємства здійснювати пошук додаткових або перерозподіл наявних зусиль сфери використання ресурсів шляхом їх перетворення та внаслідок саморозвитку з урахуванням зовнішніх обмежень.

Керуючись наведеними узагальненнями, на рисунку 1.1. поданий склад потенціалу підприємства за певними класифікаційними ознаками.

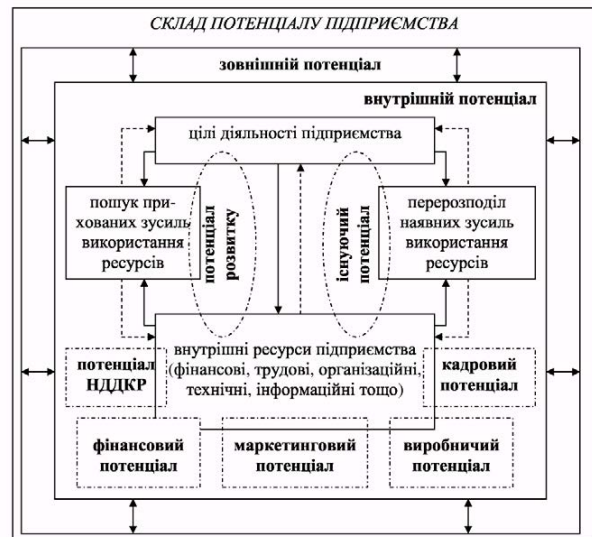

Рис. 1.1. Обґрунтування складу потенціалу підприємства

По-перше, залежно від сфери виникнення ресурсів слід відокремлювати внутрішній та зовнішній потенціал підприємства. По-друге, залежно від сфери застосування ресурсів – потенціал НДДКР, фінансовий, маркетинговий, виробничий, кадровий потенціали підприємства. По-третє, залежно від здатності підприємства здійснювати пошук/перерозподіл зусиль використання ресурсів – існуючий потенціал та потенціал розвитку підприємства.

Отже, визначено види потенціалу підприємства залежно від його здатності здійснювати пошук/перерозподіл зусиль використання ресурсів, сфери їх виникнення та застосування.

Легка промисловість – найглобалізованіша галузь у світі. В багатьох країнах світу легка промисловість, як галузь, формує бюджет країни, та наповнює внутрішній ринок продукцією власного виробництва. За останні 10–15 років внаслідок глобалізації світової економіки центр виробництва одягу, взуття, іграшок та інших товарів широкого вжитку перемістився з країн Європи та США в країни Південно-східної та Середньої Азії та Південну Америку. Як одна із важливих галузей економіки, легка промисловість відіграє важливу роль у забезпеченні потреб населення у товарах широкого вжитку, формуванні виробничого потенціалу, розвитку та розміщенні продуктивних сил. У зв'язку з цим її відтворення і розвиток є важливою передумовою подальшого розвитку економіки країни, потребує застосування спрямованої на це науково обґрунтованої цінової, податкової, фінансово-кредитної, інвестиційної, а також інноваційної політики, через

недосконалість якої легка промисловість України як за наявними виробничими потужностями, їх фізичним, технічним та технологічним станом, так і за рівнем розвитку інфраструктури суттєво відстає від досягнутого раніше рівня, а також від рівня розвитку аналогічної галузі в економічно розвинутих країнах.

Українська легка промисловість сьогодні є потужним багатогалузевим комплексом з виробництва товарів народного споживання. Вона забезпечує приблизно 150 тис. робочих місць. Цей соціально вагомий сектор економіки орієнтований на кінцевого споживача. Потенційні можливості підприємств легкої промисловості дозволяють виробляти широкий спектр товарів, здатних задовольнити увесь попит внутрішнього ринку. На підприємствах галузі, розташованих в усіх регіонах України, зосереджено близько 7% загальної чисельності промислово-виробничого потенціалу промисловості і 2,4% виробничих фондів.

Виступаючи соціально важливим сектором економіки, який орієнтований на забезпечення потреб кінцевого споживача, українська легка промисловість сьогодні є потужним багатогалузевим комплексом з виробництва товарів народного споживання.

Протягом останніх років промисловість України та, зокрема, галузі легкої промисловості зазнали ряд проблем, які привели до погіршення показників її діяльності. До основних причин можна віднести фінансову кризу, нерівноправність в системі оподаткування, існування «тіньового» імпорту, що призводить до зниження конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та споживчого попиту, що, в свою чергу, може призвести до руйнівних наслідків.

Місткість внутрішнього ринку є важливою потенційною конкурентною перевагою національної економіки України і його подальше розширення – ключовим чинником розвитку вітчизняного виробництва. Загострення конкурентної боротьби за кожний сегмент ринку вимагатиме від національних виробників адекватних відповідних дій та розробки нових ефективних конкурентних стратегій. Динаміка сукупного внутрішнього ринку України в останні роки демонструє стійку тенденцію до розширення. Нині Україна досягла важливого етапу ідентифікації власної стратегічної ролі та місця у світовому поділі праці. Подолання основних проблем, пов'язаних із трансформаційними шоками та розривом технологічних зв'язків, здебільшого завершилося, відтак на перший план вийшло завдання формування сучасних чинників конкурентоспроможності національної економіки, яка визначатиме місце України у світовому поділі праці.

Маючи вигідні первинні конкурентні переваги, а саме: низьку заробітну плату, високий рівень кваліфікації працівників, базу високотехнологічних виробництв, власну сировинну базу для більшості промислових виробництв, вигідне географічне розташування, забезпеченість власною електроенергією, потенційно потужний внутрішній ринок та широку диверсифікацію виробництва, Україна має високі шанси посісти вагоме місце у міжнародному поділі праці [1, с. 35]. Проте реалізація цього потенціалу потребуватиме послідовних зусиль у сфері формування та реалізації комплексної стратегії забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Легку промисловість можна віднести до основних галузей соціального спрямування, більшість продукції даної галузі належить до предметів першої необхідності, розвиток якої є необхідною умовою покращення рівня життя населення [2].

Сучасний стан підприємств даної галузі характеризується наявністю жорсткої конкуренції, необхідністю гнучко реагувати на неоднозначні зміни ситуації на ринку. Значну частину ринку легкої промисловості України займають товари Китаю – 50%, Туреччини – 23%, В'єтнаму – 8%, Італії – 4%, інші – 12%, частка товарів вітчизняного виробництва становить 3% [3].

Обсяги реалізації продукції підприємств легкої промисловості у 2008-2012 рр. наведено у таблиці 1.1.

Аналіз статистичних показників показує, що протягом 2008–2009 рр. обсяги реалізації продукції підприємств легкої промисловості України суттєво скоротилися, що є наслідком світової фінансової кризи, а в 2010-2012 рр. спостерігається тенденція до зростання. Щодо частки реалізованої продукції легкої промисловості в загальному обсязі промислової продукції, то даний показник в 2008-2009 рр. становив 0,9%, а протягом 2010-2012 рр. скоротився до 0,7%. Це є негативним фактом, адже в Україні здійснюються заходи, спрямовані на стабілізацію ситуації та стимулювання розвитку легкої промисловості, підтримку вітчизняного товаровиробника завдяки внесенню законопроектів і нормативних актів, підготовці пропозицій щодо формування ефективної державної промислової політики у галузі, з врахуванням пропозицій галузевих громадських організацій та підприємств. Для визначення причин, що спричиняють таку ситуацію, проведемо детальний аналіз основних показників діяльності підприємств легкої промисловості в Україні.

Динаміку темпів зростання (спаду) обсягів реалізації продукції підприємств легкої промисловості в Україні за 2008–2012 рр. зображено на рисунку 1.2.

Таблиця 1.1

Обсяги реалізації продукції підприємств легкої промисловості у 2008–2012рр., млн грн

Показники	2008	2009	2010	2011	2012	Відхилення 2012 р. від	
						2008 р.	2011 р.
Промисловість	917035,5	806550,6	1065850,5	1331887,6	1400680,2	483644,7	68792,6
Легка промисловість	8201,5	7511,9	8425,4	9679,3	9867,1	1665,6	187,8
у % до підсумку	0,9	0,9	0,8	0,7	0,7	-0,2	0,0
текстильне виробництво; виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	5655,7	5297,2	6039,1	6986,7	7117,6	1461,9	130,9
у % до підсумку	0,6	0,7	0,6	0,5	0,5	-0,1	0,0
виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	2545,8	2214,6	2490,6	2692,6	2749,5	203,7	56,9
у % до підсумку	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	-0,1	0,0

Джерело: розроблено автором [3]

Рис. 1.2. Динаміка темпів зростання (спаду) обсягів реалізації продукції підприємств легкої промисловості в Україні за 2008–2012 рр.

Аналіз даних показує, що в 2009 р. в у діяльності підприємств швейної промисловості, що подолали кризу, пов'язану з переходом країни на ринкові відносини, спостерігаються позитивні тенденції. Однак у 2005–2009 рр. обсяги виробництва швейної продукції знижувалися. Найнижчого значення індекс обсягів швейного виробництва досяг у 2009 році і становив 72% до попереднього року. Аналогічні показники простежуються у легкій промисловості та промисловості загалом.

У 2008 році показник обсягу продукції легкої промисловості скоротився на 3,8% у порівнянні із 2007 роком [3]. Це було зумовлено, передусім, такими факторами, як:

- посилення негативного впливу фінансової кризи, внаслідок чого підприємства не були в змозі отримати короткострокові кредити на поповнення обігових коштів для закупівлі сировини, допоміжних матеріалів та запасних частин;
- запровадження спрощеної системи оподаткування, яка створила нерівні умови конкуренції на ринку країни і призводить до розукрупнення великих підприємств;
- зростання імпорту даних товарів, в тому числі завезених контрабандно та із заниженням митної вартості;
- нерозвиненість системи збуту, що змушує вітчизняні підприємства вдаватися до давальницьких контрактів;
- відсутність виробництва спеціалізованого обладнання для виготовлення товарів легкої промисловості та запасних частин до нього та ін.

Висновок з цього дослідження. На основі проведеного дослідження можна зробити наступні узагальнення і висновки:

1. Потенціал підприємства займає особливе місце у складі економічного потенціалу країни, оскільки підприємство концентрує у собі всі ресурси виробництва. Формування відносин, спрямованих на досягнення соціально-економічних цілей, здійснення господарських процесів, що обумовлюють примноження національного багатства, концентрується у виробничій діяльності окремого підприємства. Темпи розвитку та ефективність економічної системи країни прямо пов'язані зі ступенем реалізації потенціалу конкретних господарюючих суб'єктів.

2. Виробничий потенціал підприємства можна визначити як граничні можливості по досягненню перспективних цілей підприємства за умов оптимального співвідношення ресурсів і врахування впливу зовнішнього середовища. Оптимізація виробничого потенціалу підприємства – здатність до зростання його фактичних можливостей через використання внутрішніх резервів та переваг зовнішнього середовища нівелюючи вплив слабких сторін та зовнішніх загроз, спланований комплекс заходів з реалізації потенційних можливостей підприємства у напрямі досягнення його стратегічних цілей.

3. Удосконалення методів оцінювання та порівняння рівня потенціалу підприємств легкої промисловості з метою оптимізації останнього доцільно використовувати рейтингову методіку оцінки. Запровадження даної методіки дозволяє порівняти конкурентоспроможність і можливості підприємства, тобто сукупність складових потенціалу та розробити заходи щодо підвищення ефективності використання потенціалу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Маталка, Сфуан Мохаммад. Управління ефективністю зовнішньоекономічної діяльності підприємств: Монографія / С.М. Маталка – Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2011. – С. 35.
2. Лінькова О.Ю. Конкурентоспроможність легкої промисловості України та механізми її підвищення // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpi.kharkov.ua/>.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>.